

PER A UNA GENEALOGIA DELS APOTECARIS CATALANS:

NOTA REFERIDA A ANTONI SALA I PARES

Dr. F.R. JORDI i GONZÀLEZ

En diferents ocasions hem tractat de la genealogia d'alguns apotecaris catalans, especialment barcelonins (1).

Per motius que ja expressàrem en una comunicació l'any 1979 (2), estem interessats en el que podien significar els lligams familiars per al millor coneixement dels entramats que podien manténir -dins del període gremial- un status professional dins la societat.

L'objecte d'aquest primer pas és obvi ja que el coneixement dels lligams familiars i, per tant, també dels econòmics tal vegada, molt més endavant -de continuar-se fent aportacions en aquest camp de la història de la farmàcia catalana- ens podria ajudar a contestar interrogants importants de manera documentada per tal de conèixer la menor o major força dels apotecaris com a grup social durant aquestes èpoques.

En aquesta ocasió podem tractar d'alguns dels Sala, i més concretament d'Antoni Sala i Parer (1693-29.7.1748) a la llum del testament i codicils per ell realitzats l'any 1739 i 1748 respectivament.

Dels Sala ja n'hem parlat en diverses ocasions (3). Avui, gràcies a haver trobat el testament d'Antoni Sala i Parer, hem pogut reconstruir part del seu arbre familiar i conèixer també una mica més la seva personalitat i entorn (4).

Fet el testament el dia 2 de juliol de 1739 (5) Antoni Sala elegeix marmessors (6) i després passa a disposar del seu cos, el qual desitja sigui enterrat en l'Església de Sant Jaume Apòstol, de Barcelona, en la tomba familiar construïda en el presbiteri, i que la seva sepultura sigui de beneficiat, guardant-se dels seus bens propis el necessari per complir aquesta voluntat (7).

Pel que fa a la seva ànima, Antoni Sala deixa dit que se celebren 600 misses "per salut i repos de la mia Anima", a raó de 6 sous cada missa, i, a ser possible, en altars privilegiats (8).

Antoni Sala com a cautela reconeix en el seu testament haver rebut la dot de 3560 lliures establertes en el contracte matrimonial i aportades per la seva esposa Magdalena Guardia, a la que, amb caràcter d'usufructuària, cedeix tots els seus bens, sempre que visqués "casta i sens marit, y mon nom Conservant", quedant però, únicament obligada a proporcionar "menjar, y beurer, calsar, y vestir sans, y malalts als fill a ella, y a mi Comuns".

A l'Hospital General de Santa Creu, per a subvenció als malats i per una sola vegada, Sala donava 10 lliures barcelonines; així com també a la congregació de Maria Santíssima dels Dolors, de l'Esglesia de Ntra. Sra. del Bon-succés.

En el capítol que tracta dels llegats als fills, s'especifica que tant a Theresa com a Magdalena els deixa 2.000 lliures "ab sos bauls, robas i vestits segons mon estat", podent disposar d'ells en cas de matrimoni. Donat el cas, però, que l'esmentada Theresa professés en religió, el llegat quedava sense valor i, en compensació, Francesc, l'hereu universal, havia de pagar a Theresa les despeses del seu ingrés al convent, i de l'esmentada quantitat havia de pagar-li cada any, i durant tota la seva vida, 15 lliures; establint altres condicions per tal d'assegurar la legítima.

Als fills, Anton, Jaume i Josep els deixava 1.500 lliures. Donat el cas, però, que algun d'ells professés en alguna orde religiosa, la compensació era de 10 lliures anuals com a satisfacció de la seva legítima.

A Francesc Sala i Guardia, "de Edat de divuyt anys poch mes ó manco", l'instituïa com a hereu universal, establint que, en cas de morir, l'hereu universal passaria a ser, seguint l'ordre, Anton, Jaume, Josep, Theresa i Magdalena, donant com entés que l'ordre corria en cas de defunció; anomenant tutors i curadors de les persones i bens dels esmentats fills a la seva muller, al Dr. Joan Fontana, apotecari, i a Jaume Guardia i Morera.

El dia 26 de juny de 1748, Antoni Sala, sentint la mort a prop, fa fer un codicil pel que anomena nous marmessors (9).

D'altra part, en aquest codicil Sala disposa que a més de les 600 misses se'n facin dir 100 més resades de caritat, a 6 sous cadascuna, encarregant, però a la que serà la seva vídua, Magdalena Guardia, que, immediatament dels marmessors, escolleixi església, altars i sacerdots.

Pel que fa al seu fill Anton Sala i Guardia, que amb el nom de Fray Anton del Cor de Sta. Theresa havia professat en els Carmelites Descalços, li deixa 10 lliures barcelonines per any i per vida. Quan aquest fill morís, l'hereu, en Francesc, havia d'establir dos aniversaris per any, donant de caritat 5 lliures.

Com que també la filla Magdalena havia professat en el Convent de l'Ensenyança, per ella també s'establien 15 lliures anuals i per vida, però donat el cas que aquestes 15 lliures fossin insuficients per a que el convent tingués deguda cura de Magdalena, l'hereu havia de donar a Magdalena 30 lliures anuals de per vida que s'havien de sumar a les 15 ja establertes.

En aquest codicil actua de testimoni, a més del prevere Josep Pont, el Dr. Josep Ros, apotecari (10).

Consideracions finals

1. Pel que s'ha vist en aquest testament, existeixen lligams familiars entre els Sala i Ramon Ribas, apotecari. També hi havia lligams entre Sala i el Dr. Fontana, ja que cal recordar que un Fontana, Josep, el 7 de desembre de 1668 establia capítols matrimonials amb la filla de Joan Parer, apotecari ja difunt, lligant-se així les dues famílies: Fontana i Parer (11).
2. Tot fa creure que també existia relació, al menys d'amistat, amb l'apotecari Dr. Josep Ros que actua de testimoni. La família dels Ros anys després es vincularia també per lligams familiars amb els Ametller.
3. Veiem que Antoni Sala nomena hereu universal al seu fill Francesc, designant com a usufructuària a la seva muller, Magdalena Guardia, sempre que mantingués la seva vidui-

tat castament, la qual cosa ens apunta que no existien problemes de successió per al manteniment de l'apotecaria, problemes aquests de la continuïtat de l'apotecaria que, a vegades, s'arreglaven amb el matrimoni de les vídues amb apotecaris que no tenien botiga oberta.

4. Pel que fa a la qüestió religiosa, palesament es mostra la devota confessionalitat d'Antoni Sala: és alt el nombre de misses que desitjà es dediquin a la seva ànima i dos dels seus fills professen ordes religioses.
5. No hi ha cap motiu per a dubtar que Antoni Sala fos religiós i creient, però en les seves últimes voluntats també va tenir la sàvia precaució de procurar que la seva filla religiosa, Magdalena, restés protegida econòmicament.
6. La qüestió de l'enterrament en l'Esglesia de Sant Jaume es prou explícita. Tot i així, l'intent de localitzar la possible pedra tombal ha resultat negatiu.
7. Queden senyalats els lligams familiars entre els Fontana, els Parer, per una part, i, per l'altra, els del Pedrol i els Salvador que, gràcies a les núpcies de Maria Teresa Parer Salvador, vídua de Josep Fontana, amb Francesc Sala, se'ns mostra un fortentramat familiar especialment orientat a la conservació de les apotecaries (12), establint-se mitjançant aquests lligams familiars la vigilància dels patrimonis a través de les figures jurídiques legals en cada cas de transmissió de bens.

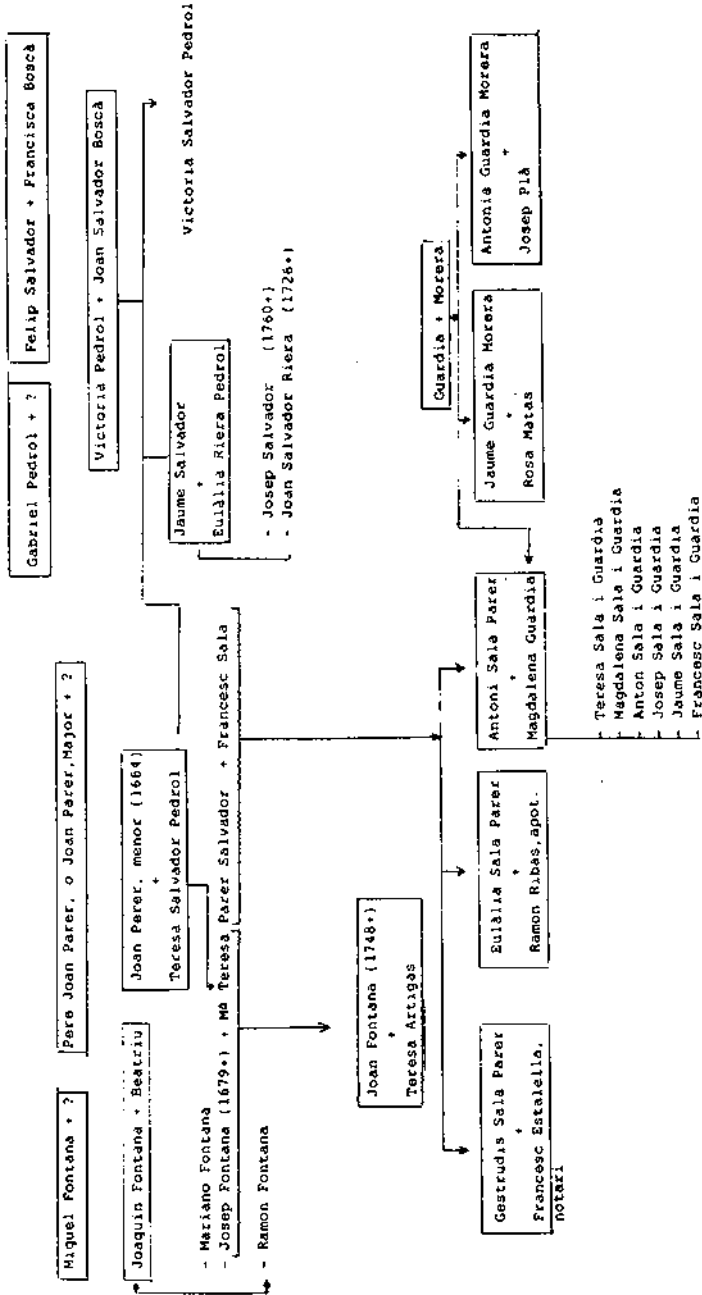
Documents justificatius

A.H.P.B., Not. Josep Rondó, Rubrica del llibre Primer de Instancies rebut en poder de Josep Rondó, 1734/1752.

Bibliografía

- JORDI, R., Relaciones de los boticarios catalanes con las centrales. 2ª ed. (La Bisbal, 1975) 501 pp.
- JORDI, R., Boticas y boticarios del siglo XVIII según el Catastro personal de 1716. "Bol. Inf. Circ. Ftca." X (1978) 105, 43:53.
- JORDI, R., Mancebos boticarios en el Principado de Cataluña durante el siglo XVIII. (ampliació) Comunicació en el "VI Congreso Español de Historia de la Medicina", Barcelona, 27/29.9.1979 (mecanograf.) 4+10+1+31 pp. (en premsa).
- JORDI, R., Deudas y cuentas de boticarios. Una reivindicación histórica obligada. "Anales Real Acad. de Farm. de Barcelona" (1985) A) 101 pp.

QUADRE I

(Ramon Sala, prevere, era còs d'Anton Sala, però ignorem qui eren els seus pares)

Notes

1. Sense pretendre ser exhaustiu, referim:
JORDI, R., Mancebos boticarios en el Principado de Cataluña durante el siglo XVIII (vegeu nota 2)
Id., La limpieza de sangre en el Colegio de Boticarios de Barcelona, "Circ. Ftca." (1971) 232, 157:184.
Id., Los Bertran i los Pau, boticarios barceloneses, "Bol. Inf. Circ. Ftca." (1976) 76, 35:50.
Id., Pau Llansà, padre e hijo. Vinculaciones familiares con otros boticarios. "Butll. Inf. Circ. Ftca." IX (1977) 91, 30:38.
Id., La prosa narrativa de Martí Genis i Aguilar. "Butll. Inf. Circ. Ftca." (1980) 129, 46:48.
Id., Consideraciones sobre Narcís Viader i Font. (La Bisbal, 1981) 11 pp.
Id., Segundas Nupcias de Catalina Barbara con Juan Vila-rubia. "Butll. Inf. Circ. Ftca." XII (1981) 141, 57:60 i 142, 56:66.
Id., Deuda y cuentas de boticarios. Una reivindicación histórica obligada. "Anales Real Acad. de Farm. de Barcelona" (1985) A) 101 pp.; 13:63.
Id., Nota sobre los Anisant y Vellalta, de Sabadell, "Offarm" V (1986) 7, 76:79
2. "Uno de los objetivos a seguir en esta línea de investigación era intentar enriquecer los escasos conocimientos que tenemos sobre la genealogía de los boticarios catalanes y sus posibles ligazones familiares o de relación profesional para poder plantear hipótesis de trabajo válidas sobre la verosímil existencia de entramados sociales y económicos, tanto personales como colectivos, encaminados a la defensa de unos intereses de clase muy concreta y definidos". (vegeu: JORDI, R., Mancebos boticarios en el Principado de Cataluña durante el siglo XVIII. (ampliació) Comunicació presentada en el "VI Congreso Español de Historia de la Medicina", Barcelona, 27/29.9.1979 (mecanograf.) 4+10+1+31 pp. (en premsa).
3. JORDI, R., Relaciones de los boticarios catalanes con las instituciones centrales, 2ª ed. (La Bisbal, 1975) 501 pp.; p. 136, 137, 165, 179, 187 i 407.

Id., Boticas y boticarios del siglo XVIII segun el Catastro personal de 1716. "Bol. Inf.Circ. Ftca." X (1978) 105, 43:53; 50-51.

Id., Antonio Sala, un boticario barcelonés aficionado a la botánica. "Uni-Farma" XIII (1980) 1, 10:17 i 2, 79:82.

Id., Anotaciones a los discursos sobre botánica de Antonio Sala Domenech. (conferencia) Real Academia de Medicina de Barcelona, 15-4-1980. (existeix una edició d'aquesta conferència publicada sense l'autorització de l'autor i sense revisió del text en Rev. Sem. Cat. Pat. Med. I (1982) 15, 29:52.

Cal veure també referit a Francesc Sala:

IGLESIES FORT, J., La Real Academia de Ciencias Naturales y Artes en el siglo XVIII. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona (Barcelona, 1964) III ep. V. XXXVI, núm. 1, 635 pp. 41, 47, 51, 52, 56, 59, 73, 80, 94, 98, 115, 125, 191, 202, 231, 234, 276, 302, 312, 352, 353, 355, 358, 392, 398, 404, 417, 419, 426, 431, 432, 435, 437, 439, 440, 450, 458, 465, 466, 474, 481, 483, 485/87, 492, 493, 496, 497, 500, 502, 505/7, 518, 529, 538, 586, 599.

Pel que fa a Antoni Sala Domenech:

Id., p. 234, 244, 274, 313, 314, 513, 523, 524/26, 538, 539, 549, 550, 558, 571, 575, 577, 583, 588, 599, 601, 603, 605, 610, 615.

JORDI, R., Deudas y cuentas de boticarios (op. cit.); 28-31 i 63 Documents.

4. Vegeu quadre I.

5. A.H.P.B., Not. Josep Rondó. Rubrica del llibre Primer de Instancies rebut en poder de Josep Rondó, 1734/1752; f.122-126 V.

6. Magdalena Guardia, esposa.

Bonaventura Guardia, prevere, Dr. en dret, Ardiaca de Tarantona de la Catedral de la Seu de Lleida - Cunyat d'Anton.

Ramon Sala, prevere i rector de la Parròquia de l'Església de Sant Miquel Arcàngel - Cosí d'Anton.

Dr. Joan Fontana, apotecari de Barcelona, citat com a "mon germà".

Dr. Francesc Estalella Sala, esposa de Francesc Estalella i abans esposa d'un Cabanes - Germana d'Anton.
Ramon Ribas, apotecari de Barcelona, marit d'Eulàlia Sala, germana d'Anton.
Jaume Guardia i Morera, ciutadà de Barcelona.
Ramon Picó i Mercader, de Barcelona.

Per més dades dels Fontana, vegeu:

JORDI, R., Boticas y boticarios (op. cit.); 48 i Relaciones (op. cit.); 122, 125, 130, 131, 133, 134, 136, 140, 406 i 407.

Id., Deudas y cuentas (op. cit.) i 28, 29, 31.

Per més dades de Ramon Ribas, vegeu:

JORDI, R., Boticas y boticarios (op. cit.); 150.

Id., Relaciones (op. cit.); 99, 151 i 152.

7. L'Església de Sant Jaume, ja citada l'any 985, fins les obres portades a terme pel municipi progressista de l'any 1823, estava situada davant l'actual façana renaixentista de la Generalitat, fent costat a la Casa de la Ciutat i davant per davant de la Casa del Veguer enderrocada el seu dia.
8. Aquestes misses havien de celebrar-se: 50 en la Parròquia de Sant Jaume, 25 en l'Església Parroquial Ntra. Sra. del Pi, 100 en l'Església o Oratori de Sacerdots de Sant Felip Neri, 25 en l'Església del Convent de Sant Francesc, en l'altar de Sant Anton de Padua, 25 en l'Església del Convent de Ntra. Sra. de la Mercè, 25 en el Convent del Bonsuccés i en l'altar de Ntra. Sra. dels Dolors, 100 en l'Església del Convent de Sant Josep de l'Orde dels Carmelites Descalsos, 25 en l'Església del Convent de Ntra. Sra. de Gràcia, de l'Orde dels Carmelites Descalsos, 25 en l'Església del Convent de Sarrià dels Pares Caputxins i 200 en esglésies escollides pels marmessors.
9. Josep Plà, Theresa Artigas, vídua de Joan Fontana, Rosa Matas i Antoni Guardia.
10. Per més notícies dels Ros, vegeu:
JORDI, R., Boticas y boticarios (op. cit.); 51, i Relaciones (op. cit.); 137, 139 i 140.

11. JORDI, R., Relaciones (op. cit.); 125.
12. Pel que fa als Salvador, vegeu:
JORDI, R., Relaciones (op. cit.); 130, 130/133, 135, 136, 139, 140, 152, 204, 220, 264, 242, 275, 331, 406, 407, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 423, 441 i 442, i en ella la bibliografia: Bolos Vayreda, i Caballe Marti, I., La familia Salvador. Una nissaga d'apotecaris. Calella-Barcelona. Aportació històrica i evolució de la farmàcia en la primera meitat del segle XVIII. T.D. II vols. (mecnograf.) 765 pp. (Barcelona, 1985).
JORDI, R., Deudas y cuentas (op. cit.) 28-31 i l'annex III.